

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 37/06-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 22. februára 2006 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. J. D., bytom P., vo veci namietaného porušenia základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. J. D. odmieta pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 14. decembra 2005 doručená sťažnosť Ing. J. D. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia základného práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti podľa čl. 19 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 ústavy Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny

Slovenskej republiky v súvislosti i s priznaním a vyplácaním starobného dôchodku podľa Zmluvy medzi Slovenskou republikou a U. o sociálnom zabezpečení z 5. decembra 2000 (ďalej len „namietaná zmluva“) uverejnenej v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 53/2002 Z. z.

Sťažovateľ uviedol, že je jedným z presídlencov z U. s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky, ktorí sú namietanou zmluvou poškodení.

Sťažovateľ ďalej tvrdí, že namietaná zmluva, „... ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2002 bola vypracovaná pracovníkmi Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR krajne nezodpovedne. Zmluva diskriminuje občanov Slovenska žijúcich na území SR, ktorí sa presťahovali z U. na územie republiky v priebehu 90-ch rokov minulého storočia vrátane presídlencov z Č. zóny, za územným princípom (problém s dôchodkami majú len bývalí občania bývalého Z. presídlení z územia U.). Predmetná zmluva len mechanicky prenáša u. starobný dôchodok na územie SR a vôbec neberie do úvahy to, že v čase podpísania Zmluvy sa jednalo o u. starobný dôchodok vo výške 750 až 1000 Sk. Tak isto zmluva neberie do úvahy to, že na Slovensku sú oveľa vyššie ceny na základné potraviny a mesačná platba za dvojizbový byt v čase podpísania Zmluvy bola 7-krát vyššia ako na U. a činila takmer 3,5 násobok maximálneho u. starobného dôchodku.

Okrem toho Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR zmenilo právne predpisy SR o priznaní a vyplácaní starobného dôchodku podľa predmetnej zmluvy o niekoľko rokov skôr, ako bola príslušnými úradmi zmluvných strán uzavretá Správna dohoda (21. júna 2004), t. j. vedome ohrozilo tisíce dôchodcov, ktorí boli nútení roky čakať na u. starobný dôchodok. (...)“.

Podľa sťažovateľa «Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR zámerne a zákerne do článku 12, ods. 4 Zmluvy zapracovalo právny predpis SR, podľa ktorého „celková suma peňažných dávok, ktorá patrí občanovi podľa právnych predpisov oboch zmluvných strán, nesmie byť nižšia ako minimálna suma dôchodku podľa právnych predpisov Slovenskej republiky (550 Sk + 112,1 % z tejto sumy + pevná suma 1 270 Sk =

2 437 Sk)“, čo je takmer 2-krát menej, ako životné minimum na území Slovenskej republiky (4 730 Sk).

Podľa listu Sociálnej poisťovne R-2890 zo dňa 16. 11. 2005 „Aplikácia článku 12 ods. 4 uvedenej zmluvy Sociálnou poisťovňou neprichádza do úvahy, ak nárok na dôchodok vznikol po 31. decembri 2003. To znamená podľa právneho predpisu, ktorý nestanovuje minimálnu sumu dôchodkov vyplácaných z dôchodkového poistenia Slovenskej republiky“.

Toto ustanovenie Sociálnej poisťovne znamená, že po 31. decembri 2003 presídlenci z U. žiaden vyrovnávací príplatok nedostávajú.

Okrem toho podľa čl. 23 ods. 2 „Na získanie nároku na peňažné dávky podľa tejto zmluvy sa hodnotia aj doby zabezpečenia (poistenia), ktoré boli získané podľa právnych predpisov oboch zmluvných strán predtým, ako zmluva nadobudla platnosť“, t. j. predmetná zmluva je retrospektívna, čo je v rozpore s medzinárodnými normami.

Nová medzinárodná Zmluva medzi Slovenskou republikou a U. o sociálnom zabezpečení zo dňa 5. decembra 2000 neplní hlavnú povinnosť a je to „ochrana pred chudobou v starobe“. (...)

Predpokladám, že ani ústavní činitelia, ani poslanci parlamentu si neuvedomili, čo vlastne podpísali, s čím vyslovili súhlas, čo vlastne ratifikovali».

Sťažovateľ kriticky hodnotí skutočnosť, že „Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v priebehu niekoľkých rokov nepohlo ani prstom, aby napravilo chybu, ktorú samo urobilo“, a to napriek tomu, že k tomu dostalo množstvo podnetov od postihnutých osôb.

Ďalej sťažovateľ vyslovuje názor, že namietaná zmluva znamená pre presídlencov z U., ktorí väčšinu rokov majú odpracovaných na U., „... hmotnú núdzu na celý zostatok ich života, t. j. vopred ohrozuje zabezpečenie ich základných životných podmienok v starobe a porušuje ich právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti“. Vzhľadom na to je namietaná zmluva v rozpore s čl. 19 ods. 1 a čl. 39 ods. 1 ústavy.

Odvolávajúc sa na uvedené skutočnosti sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd vo veci samej rozhodol tak, že uloží:

„a) Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, aby zmenilo právne predpisy Slovenskej republiky o priznaní a vyplácaní starobného dôchodku podľa novej medzinárodnej Zmluvy o sociálnom zabezpečení medzi SR a U. zo dňa 5. 12. 2000, ktorý vo väčšine prípadov nebude stačiť ani na zaplatenie inkasa za byt, a zvýšilo presídlencom z U. príslušný rozdiel k peňažnej dávke pri dobe zabezpečenia (poistenia) viac ako 30 rokov aspoň na úroveň 1,2-násobku životného minima. Táto zmena má sa týkať všetkých presídlencov z U., ktorým bol priznaný a vyplácaný starobný dôchodok podľa predmetnej zmluvy od 1. 1. 2002.

b) Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, aby podalo podnet vláde SR na zmenu právnych predpisov o priznaní a vyplácaní starobného dôchodku podľa novej medzinárodnej zmluvy o sociálnom zabezpečení medzi SR a U., respektíve zrušilo retrospektívu predmetnej zmluvy, v krajnom prípade aby Zmluva sa uplatňovala pre presídlencov z U. až od dňa podpísania Správnej dohody o vykonávaní Zmluvy, t. j. až od 21. júna 2004.“

Sťažovateľ zároveň navrhuje, aby ústavný súd rozhodol o procesných otázkach a uložil:

„a) Sociálnej poisťovni Slovenskej republiky, aby dočasne od 1. 1. 2000 až do dňa zmeny právnych predpisov Slovenskej republiky o priznaní a vyplácaní starobného dôchodku podľa novej medzinárodnej Zmluvy o sociálnom zabezpečení medzi SR a U. zo dňa 5. 12. 2002 (správne má byť 5. 12. 2000, pozn. ústavného súdu) presídlencom z U. vyplatila príslušný rozdiel k peňažnej dávke pri dobe zabezpečenia (poistenia) viac ako 30 rokov do výšky životného minima.

b) Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, aby dočasne vypracovalo osobitný predpis o vyplácaní starobného dôchodku pre presídlencov z U. s trvalým pobytom na území SR, ktoré majú dobu zabezpečenia (poistenia) viac ako 30 rokov aspoň na úrovni 1,2-násobku životného minima na území Slovenskej republiky.

c) Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, aby podalo podnet vláde na zmenu podmienok Zmluvy medzi Slovenskou republikou a U. o sociálnom

zabezpečení zo dňa 5. 12. 2002 (správne má byť 5. 12. 2000, pozn. ústavného súdu), aby predmetná zmluva bola v súlade s Ústavou Slovenskej republiky.“

Napokon sťažovateľ požaduje, aby mu ústavný súd v konaní o jeho sťažnosti vzhľadom na jeho zárobné a majetkové pomery ustanovil právneho zástupcu z radov advokátov.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), pričom skúmal, či spĺňa zákonom predpísané náležitosti podľa § 20 a § 50 zákona o ústavnom súde a či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona. Pri predbežnom prerokovaní sťažnosti vychádzal z toho, že podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov ustanovených v zákone.

Podľa ustanovenia § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom

prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Jedným z dôvodov na odmietnutie sťažnosti v rámci jej predbežného prerokovania podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde je to, že ide o takú sťažnosť, na prerokovanie ktorej nemá ústavný súd právomoc.

Ústavný súd je totiž štátny orgán (nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti) a jeden zo základných princípov právneho štátu, ktorý je pozitívne zakotvený v čl. 2 ods. 2 ústavy, vyjadruje, že štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Ústavný súd sa preto musí dôsledne riadiť vymedzením svojich právomocí vyplývajúcich z čl. 125 a nasledujúcich ústavy a ďalej konkretizovaných v zákone o ústavnom súde a nemôže sa zaoberať podaniami, ktorými sa fyzické osoby domáhajú niečoho, čo podľa ústavy a zákona o ústavnom súde nemôže prejednávať a rozhodnúť.

Z ustanovenia § 49 zákona o ústavnom súde vyplýva, že sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy sú oprávnené podať fyzické osoby alebo právnické osoby, ak tvrdia, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci boli porušené ich základné práva alebo slobody.

Aj podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je sťažnosť podľa čl. 127 ústavy individuálnym právnym prostriedkom na ochranu ústavne zaručených základných práv alebo slobôd fyzických osôb alebo právnických osôb. Definičným znakom pojmu sťažnosť je zásah orgánu verejnej moci do týchto základných práv alebo slobôd. Zmyslom a účelom sťažnosti je ochraňovať fyzické osoby a právnické osoby pred zásahmi do základných práv alebo slobôd predovšetkým zo strany orgánov štátu [rozhodnutiami, opatreniami alebo iným zásahom (II. ÚS 187/03 IV. ÚS 197/03, II. ÚS 19/04)].

Súčasťou stabilnej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého „sťažnosťou podľa čl. 127 ústavy sa možno brániť len proti porušeniam základných práv individuálnymi právnymi aktmi...“ (m. m. napr. IV. ÚS 333/04).

Pokiaľ sa sťažovateľ v návrhu na rozhodnutie svojej sťažnosti domáha, aby ústavný súd uložil „*Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, aby zmenilo právne predpisy Slovenskej republiky o priznaní a vyplácaní starobného dôchodku podľa novej medzinárodnej Zmluvy o sociálnom zabezpečení medzi SR a U. zo dňa 5. 12. 2000 (...)“* a „... aby podalo podnet vláde SR na zmenu právnych predpisov o priznaní a vyplácaní starobného dôchodku novej medzinárodnej zmluvy o sociálnom zabezpečení medzi SR a U. (...)“, je zrejmé, že sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prijal v konaní o sťažnosti rozhodnutie, na ktoré v tomto type konania nie je oprávnený. Keďže citovaný návrh sťažovateľa ide nad rámec právomoci ústavného súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy), je potrebné sťažnosť odmietnuť.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Ústavný súd považuje napokon za potrebné poznamenať, že v rámci ústavou taxatívne vymedzenej právomoci rozhoduje podľa čl. 125a ods. 1 ústavy v osobitnom konaní aj o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv, na ktoré je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky, s ústavou alebo ústavným zákonom.

V zmysle druhého odseku citovaného článku ústavy môže návrh na rozhodnutie podľa odseku 1 podať ústavnému súdu prezident Slovenskej republiky alebo vláda pred tým, ako predloží dojednanú medzinárodnú zmluvu na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky.

Takéto konanie teda možno začať len pred ratifikáciou danej medzinárodnej zmluvy a na návrh uvedených aktívne procesne legitimovaných subjektov, medzi ktoré nie sú zaradené fyzické osoby – občania.

Z citovaných článkov ústavy ďalej vyplýva, že ústavná a zákonná úprava konaní pred ústavným súdom koncipuje toto konanie ako samostatné konanie a nepripúšťa možnosť, aby sa uskutočnilo ako súčasť iného druhu konania (konaní) pred ústavným súdom (teda ani v rámci konania o sťažnosti). Navyše je na toto konanie podľa čl. 131 ods. 1 ústavy daná právomoc pléna ústavného súdu.

Ústavný súd poukazuje záverom na to, že uvedená ústavná úprava obsiahnutá v čl. 125a ústavy vymedzuje kompetenciu ústavného súdu rozhodovať o súlade medzinárodných zmlúv s ústavným poriadkom Slovenskej republiky pred ich ratifikáciou (tzv. predbežná alebo preventívna kontrola ústavnosti), ktorú je nutné odlišovať od koncepcie následného prieskumu medzinárodných zmlúv. Podľa tejto konštrukcie ústavný súd na návrh podaný prezidentom Slovenskej republiky alebo vládou posúdi, a to ešte pred ratifikáciou medzinárodnej zmluvy, či je nevyhnutné buď od tohto zámeru upustiť, alebo je nutné najskôr vytvoriť ústavne konformný priestor pre jej následnú ratifikáciu. Právnym účinkom rozhodnutia o nesúlade dojednanej medzinárodnej zmluvy s ústavou je, že takúto medzinárodnú zmluvu nemožno ratifikovať. Z obsahu sťažnosti možno vyvodiť, že sa ňou sťažovateľ domáha preskúmania súladu medzinárodnej zmluvy s ústavou po jej ratifikácii, čo však ústava neumožňuje.

Odmietnutím celej sťažnosti v rámci predbežného prerokovania podľa § 25 zákona o ústavnom súde sa stalo bezpredmetným rozhodovať o ďalších nárokoch sťažovateľa uplatnených v jeho sťažnosti, a preto sa nimi už ústavný súd nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. februára 2006